

Тимченко А.О.

**ПОВІСТЬ Г. ТЮТЮННИКА «ВОГНИК ДАЛЕКО В СТЕПУ»
(ПРИКЛАД СТАТТІ ДЛЯ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА)**

Г. Тютюнник є майстром реалістичного письма, творцем виразних характерів, епізодів. У повісті «Вогник далеко в степу» йдеться про життя простого сільського хлопця, студента ремісничого училища Павла.

Чотирнадцятирічний герой спочатку не вступив до навчального закладу через вік. Мачуха, тітка Ялосовета, наважилась просити директора за сина. Аудієнція сором'язливої селянки в суворого начальника описана правдиво й зворушливо. Хлопець ніяковіє, адже потрапив у групу до дитбудинківців та інших дітей зі складною долею. Але все змінюється з появою майстра – дивного та смішного «дідусика» Федора Демидовича, який стає для студентів учителем із великої літери. Письменник натхненно зображує години праці молодих ремісників, детально відтворює їхні вчинки, почуття.

Автор вносить в оповідь гумористичні елементи: Павло іменує себе Павлентієм, вважаючи таку форму інтелігентнішою; друзі вираховують, що за роки навчання пройдуть чотири з половиною тисячі кілометрів до училища й назад; в одного з Василів смішне прізвисько – «Чи це я, чи не я».

У повісті описані небуденні ситуації, котрі можна назвати міні-новелами. Ідеться, приміром, про історію з абрикосами: друзі хочуть украсти в саду односельця диво-ягоди, які ніхто з них жодного разу не куштував. Та хлопці так галасували, що грізний дід Штокало почув їх, але не прогнав, а... сам приніс абрикоси і потоваришував із горе-зłodіями. Показовим способом характеротворення є опис ставлення хлопців і дівчат до могили солдата І.І. Кудряша: совісні юнаки та юнки любовно доглядають останній прихисток воїна. Важливою є оповідь про Маню, Соню та Олю, подруг Павла й Василів. Маня закохана в головного героя повісті, а згодом і він стає небайдужим до неї. Ця історія вияскравлює провідну рису Павла – простоту. Простота як наївність (абсолютна необізнаність юнака в романтичних справах, невміння виявити любов навіть до мачухи, безхитрісні судження хлопця), простота як доброта (Павло дбає про мачуху, має надзвичайно чисті стосунки з друзями)

і, нарешті, найвизначніше в характері героя – простота як справжність. Жодні вибагливість, чуттєвість, досвідченість, освіченість не порівняти із чесністю, первинною, дитячою простотою, що як синонім істинного вивищує людину.

Фінал твору – цілковита несподіванка. Автор, побудувавши всю повість у спокійній манері, завершив її жахливою ситуацією: Павло покалічився, впавши з вантажівки, й незрозуміло, чи буде жити. Річ у тім, що, долаючи щодня довгі дев'ять кілометрів до училища, друзі не раз застрибували на ходу до кузовів машин, аби швидше дістатись до місця. Водій на прізвисько Фріц особливо дратувався через ці витівки. І одного лютого зимового ранку Павлу по дорозі зустрівся вовк (чи то було марення втомленого юнака). Наляканий, хлопець із останніх сил учепився за кузов якоїсь вантажівки. Та виявилася півторатонкою Фріца, й розлючений шофер підлаштував «пасажиру» страшне падіння на великій швидкості. Змальована буденна й безглузда ситуація, що, можливо, забрала життя хлопця. Ситуація проста – і це корелює з мотивом простоти у всій повісті. Виявляється незахищеність кожного перед долею, випадком, надто ж – позірна незахищеність маленької, простої людини. Але той факт, що Павло приходить до тьми в оточенні друзів, і скоро мають прибути лікарі, залишає надію, що простота й безхитрісність героя – як вищі чесноти перед Богом – виграють у боротьбі зі смертю. Надію дає й символіка назви – «Вогник далеко в степу». Буквально це вогнище, яке хлопці розкладали по дорозі до училища: воно горіло кілька днів, ніби маяк у темряві. Сумний парадокс, але за цей вогник Павло спершу сприймає очі вовка сумнозвісного ранку. Убачаємо в назві метафору вогника як доброти, дружби, устремління до світлого в усьому – навчанні, стосунках, планах на майбутнє; слово «далеко» може пророкувати юнакові довге життя. Мотив світла як сяяння звучить ув останніх абзацах: друг дає пораненому Павлові хліб і «у хлібові тьмяно зблискували вдавнені дрібки солі».

Повість Г. Тютюнника є яскравим прикладом української прози ХХ ст.
Тютюнник Г.М. Дикий : вибрані твори / Григор Тютюнник. — К. : Знання, 2014. — 223 с.